

سیاست خارجی ایران در دوران بعد از فروپاشی شوروی

سیرین (طهماسب) هانتر

برگردان: مهدی ذوالفقاری

عضو هیئت علمی دانشگاه ایستان

با مقدمه: دکتر سید جلال دهقانی فیروزآبادی

نشر میزان

سرشناسه: هانتر، شیرین Hunter, Shireen
 عنوان و نام‌پدیدآور: سیاست خارجی ایران در دوران بعد از فروپاشی شوروی / مولف شیرین هانتر؛ مترجم مهدی ذوالفقاری؛
 با مقدمه جلال دهقانی فیروزآبادی.
 مشخصات نشر: تهران: نشر میزان، ۱۳۹۲
 مشخصات ظاهری: ۵۱۲ ص.
 فروخت: علوم اجتماعی، ۶۱۵
 شابک: 978-964-511-414-3
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 یادداشت: عنوان اصلی: Iran's foreign policy in the post-Soviet era: resisting the new international order, 2010.
 موضوع: ایران — روابط خارجی — ۱۳۷۰
 شناسه افزوده: ذوالفقاری، مهدی، ۱۳۶۴ — مترجم
 شناسه افزوده: دهقانی فیروزآبادی، جلال، ۱۳۴۴ — مقدمه‌نویس
 رده‌بندی کنگره: DSR ۱۶۲ — س. ۱
 رده‌بندی دیویی: ۳۲۷.۵۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۶۷۲۸۹

۶۱۵

نشر میزان

سیاست خارجی ایران در دوران بعد از فروپاشی شوروی

شیرین هانتر

برگردان: مهدی ذوالفقاری

چاپ اول: بهار ۱۳۹۲

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

شمار: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۴۱۴-۳

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از تقاطع سهروردی، خ کاووسی‌فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱
 فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخرآزی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰

واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱

پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار مترجم.....	۱۵
مقدمه دکتر سید جلال دهمقانی فیروزآبادی.....	۱۷
مقدمه.....	۲۳
معرفی.....	۲۵
ایران و سیستم بین‌المللی دو قطبی.....	۲۷
انشعابات سیستماتیک، پایان جنگ سرد و فروپاشی شوروی.....	۲۹
اهداف، ساختار، متودولوژی و چهارچوب نظری.....	۳۰
اهداف.....	۳۲
ساختار.....	۳۲
چهارچوب نظری و متودولوژی.....	۳۳

بخش اول: موضوعات بنیادین

فصل یک: سیستم بین‌المللی نوظهور در دوران پس از فروپاشی شوروی: دلالت‌های مربوط به ایران.....	۳۷
نظم نوین جهانی: پیشنهاد آمریکا برای گستردن هژمونی جهانی.....	۳۸
ایدئولوژی نوین «برخورد تمدن‌ها».....	۴۸
۱۱ سپتامبر و نبرد جهانی بر علیه تروریسم: انشعاب سیستماتیک.....	۴۹
دلالت‌های خاص مربوط به ایران.....	۵۳
واکنش‌های بین‌المللی به هژمونی ایالات متحده: قبل و بعد از ۱۱ سپتامبر.....	۵۴
آیا دوران هژمونی ایالات متحده بر جهان به پایان رسیده است؟.....	۵۸

۶ □ سیاست خارجی ایران در دوران بعد از فروپاشی شوروی

فصل دو: زمینه داخلی سیاست خارجی ایران و اثرات آن بر سلوک خارجی این کشور.....	۶۲
مناسبات و نیازهای داخلی.....	۶۲
۱- موقعیت جغرافیایی.....	۶۲
جغرافیای ایران و سرنوشت فرهنگی و هویت ملی آن.....	۶۳
جغرافیای ایران و مخاطرات استراتژیکی که با آن مواجه است.....	۶۵
۲- تجربیات تاریخی.....	۶۵
۳- منابع طبیعی.....	۶۷
۴- ویژگی‌های سیستم سیاسی و نهاد تصمیم‌سازی.....	۶۸
۵- ایدئولوژی و جهان‌بینی.....	۷۰
سیستم سیاسی اسلامی ایران: اثرات وارده بر رفتار دیپلماتیک این کشور.....	۷۲
تفاوت‌های ایدئولوژیک درون سیستم.....	۷۳
ریشه‌های انشقاق ایدئولوژیک.....	۷۴
دیدگاه‌های مختلف در باب سیاست خارجی.....	۷۵
۱- تجربیات تاریخی و استعمارستیزی.....	۷۵
۲- جهان سوم گرایی نظامی‌گرایانه.....	۷۷
۳- اثرگذاری اسلام‌گرایان.....	۷۸
۴- ایدئولوژی چپ.....	۷۸
۵- رادیکالیسم عربی.....	۷۸
۶- عقاید امام خمینی.....	۷۹
رقابت‌طلبی‌های شخصی.....	۸۱
بنیان‌های ایدئولوژیک مشروعیت نظام.....	۸۲
روند تصمیم‌گیری.....	۸۲

بخش دوم: مطالعات موردی

فصل سوم: ایران و ایالات متحده: آیا این دو کشور دشمنان ابدی هم‌اند؟.....	۸۵
سابقه تاریخی روابط بین آمریکا و ایران.....	۸۷
فقدان منافع ذاتی آمریکا در ایران.....	۸۸

فاکتورهای نظام سیاسی: تنش‌های همیشگی میان قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی.....	۹۰
دیگر دلایل عدم توافق بین ایران و آمریکا.....	۹۰
روابط ایالات متحده و ایران در دهه ۱۹۸۰.....	۹۲
سقوط دولت بازرگان: نقش ایالات متحده.....	۹۲
بحران گروگان‌گیری: چه کسی پشت این جریان بود و چرا؟.....	۹۴
جنگ ایران و عراق.....	۹۶
ماجرای ایران - کنترا و سخت‌تر شدن موضع آمریکا نسبت به ایران.....	۹۹
محافظت از نفت‌کش‌های کویت و تقابل ایران و آمریکا.....	۱۰۲
دوران بعد از سقوط شوروی: دوره ریاست جمهوری رفسنجانی.....	۱۰۴
مسئله سلمان رشدی - ادامه گروگان‌گیری آمریکاییان.....	۱۰۵
پیشرفت‌های ایران و مولع آمریکا.....	۱۰۸
حمله عراق به کویت.....	۱۱۱
اعلام بی‌طرفی ایران.....	۱۱۱
دولت کلinton و سیاست مهار دوگانه.....	۱۱۳
هدف از سیاست مهار دوگانه.....	۱۱۴
امضای قرارداد بین ایران و کونوکو: تحریم‌های اعمال شده از طرف ایالات متحده.....	۱۱۸
بمباران برج‌های خبار.....	۱۲۰
ریاست جمهوری خاتمی: امیدهایی که متولد و نابود شدند.....	۱۲۲
زیاده‌روی اصلاح‌طلبان.....	۱۲۴
دولت بوش: ۱۱ سپتامبر، جنگ با تروریسم، محور شرارت و ریسک روبه افزایش تقابل نظامی ایالات متحده با ایران.....	۱۲۵
نزدیکی و خیانت.....	۱۲۷
سوالات بی‌پاسخ.....	۱۳۱
محور شرارت، تهاجم به عراق، روابط ایران و آمریکا.....	۱۳۲
دیپلماسی زلزله: ایران توپ را به زمین آمریکا انداخت.....	۱۳۶
ریاست جمهوری محمود احمدی‌نژاد، پرونده هسته‌ای ایران.....	۱۳۷
برنامه هسته‌ای ایران، تحریم‌ها و تهدید جنگ.....	۱۳۸

۱۳۹.....	ایران و تسلیحات هسته‌ای.....
۱۴۱.....	نامه‌نگاری در میانه تنش‌ها.....
۱۴۳.....	سیاست‌های ایران و ایالات متحده در عراق.....
۱۴۶.....	ریاست جمهوری اوباما: مشارکت یا ادامه همان روال سابق؟.....
۱۵۰.....	ماجرای رکسانا صابری.....
۱۵۲.....	ایران و ایالات متحده، مذاکرات ژنو: گشایش محتمل یا بارقه دیگری از امید؟.....
۱۵۸.....	ارزیابی سیاست ایران در برابر ایالات متحده.....
۱۶۰.....	نتیجه‌گیری.....
۱۶۲.....	فصل چهارم: ایران و اروپا، مشارکت نه چندان سازنده.....
۱۶۵.....	روابط بین ایران و اروپا طی سال‌های دهه ۱۹۸۰.....
۱۶۶.....	وخیم شدن روابط بین ایران و اروپا در دهه ۱۹۸۰.....
۱۶۷.....	الگوی روابط بین ایران و اروپا.....
۱۶۹.....	پس از فروپاشی شوروی: ریاست جمهوری رفسنجانی.....
۱۷۱.....	دیالوگ سازنده: بیشتر انتقاد تا دیالوگ.....
۱۷۲.....	حقوق بشر و دیالوگ سازنده.....
۱۷۳.....	دلایل شکست خوردن دیالوگ سازنده.....
۱۷۵.....	دیالوگ جامع و مشارکت سازنده: ریاست جمهوری خامنه‌ای.....
۱۷۹.....	پرونده هسته‌ای ایران و روابط ایران و اروپا.....
۱۷۹.....	اتحادیه اروپا، ایران و مسئله هسته‌ای.....
۱۸۰.....	بیانیه تهران، بیانیه سعدآباد و توافقنامه بروکسل.....
۱۸۵.....	دلایل فسخ توافقنامه بروکسل.....
۱۸۶.....	پاریس و توافقات بین روحانی و شیراک.....
۱۸۹.....	ریاست جمهوری احمدی نژاد: از سرگیری فعالیتهای هسته‌ای ایران.....
۱۹۰.....	دیپلماسی هسته‌ای در دوران احمدی نژاد.....
۱۹۴.....	سایر جنبه‌های رابطه بین ایران و اروپا.....
انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۰۹ ایران و ناآرامی‌های رخ داده بعد از انتخابات: اثرات	
۱۹۷.....	وارده بر روابط ایران و اروپا.....

ارزیابی دیپلماسی اروپایی ایران.....	۱۹۹
فصل پنج: ایران و روسیه: شراکت استراتژیک یا داد و ستدی ساده؟	۲۰۱
انقلاب اسلامی و روابط مابین شوروی و ایران.....	۲۰۲
روابط مابین ایران و روسیه در دوران بعد از فروپاشی شوروی.....	۲۰۳
فاکتورهای دخیل در رقابت و همکاری در روابط بین ایران و روسیه.....	۲۰۵
مباحث مطرح در سیاست خارجی روسیه و تاثیر آن بر رابطه میان روسیه و ایران:.....	۲۰۷
یورو - آتلانتیکسم و اورآسیانسم.....	۲۰۸
اورآسیانسم و تلاش برای ایجاد جهان چند قطبی.....	۲۰۹
دکترین پریماکف و چند قطبیتی.....	۲۱۱
روابط ایران و روسیه: دوران هاشمی رفسنجانی.....	۲۱۲
دوران ریاست جمهوری خاتمی و روابط بین ایران و روسیه.....	۲۱۵
ریاست جمهوری احمدی نژاد: برنامه هسته‌ای ایران و روابط بین ایران و روسیه.....	۲۱۹
ارزیابی سیاست ایران در قبال روسیه.....	۲۲۳
فصل شش: نگاه به شرق: روابط ایران با هند، چین و سایر کشورهای آسیایی	۲۲۴
روابط بین ایران و هند در دهه ۱۹۸۰.....	۲۲۸
روابط ایران و چین در دوران بعد از فروپاشی شوروی.....	۲۳۱
جذابیت‌های ایران برای چین.....	۲۳۱
جذابیت‌های چین برای ایران.....	۲۳۲
حجم تسلیحات فروشی چین به ایران.....	۲۳۶
موانع موجود بر سر راه اتحاد استراتژیک میان چین و ایران.....	۲۳۷
تحولات بعد از فروپاشی شوروی: رابطه با هند.....	۲۴۱
ماجرای پریچ و خم خط لوله صلح.....	۲۴۶
برنامه هسته‌ای ایران: اثر برنامه هسته‌ای ایران بر رابطه میان ایران و هند.....	۲۴۷
رابطه با سایر کشورهای آسیایی.....	۲۴۹
ژاپن.....	۲۴۹
ماجرای میدان نفتی آزادگان: مثالی از روابط پرتنش میان ایران و ژاپن.....	۲۴۹
مالزی و اندونزی.....	۲۵۳

۲۵۵.....	شکل‌گیری روابط دو جانبه.....
۲۶۱.....	کره جنوبی و تایلند.....
۲۶۲.....	سایر جنبه‌های استراتژی نگاه به شرق ایران.....
۲۶۳.....	ارزیابی.....
۲۶۵.....	فصل هفت: ایران و همسایگانش: پاکستان، افغانستان و ترکیه.....
۲۶۶.....	روابط ایران و پاکستان: دوستی آشکار، دشمنی نهان؟.....
۲۶۹.....	منطقه‌ای شدن تنش‌های فرقه‌ای پاکستان: اثرات آن بر روابط ایران و پاکستان.....
۲۷۰.....	افغانستان: منبع اختلاف نظر در رابطه میان ایران و پاکستان.....
۲۷۲.....	جنگ شوروی - افغانستان: انفعال ایران و فعالیت پاکستان.....
۲۷۲.....	خروج نیروهای شوروی از افغانستان و جنگ داخلی این کشور.....
۲۷۵.....	جنگ با ترور و ظهور منابع جدید تنش‌زا در رابطه بین ایران و پاکستان.....
۲۷۹.....	نتیجه‌گیری.....
۲۸۰.....	روابط با افغانستان.....
۲۸۲.....	تجزیه شوروی، رقابت بر سر تبدیل شدن به مسیر صادرات انرژی و ظهور طالبان.....
۲۸۳.....	ایران و افغانستان در دوران بعد از سقوط طالبان.....
۲۸۳.....	ایران و تشکیل دولت جدید افغان.....
۲۸۶.....	مهاجران افغان: منبع تنش و برافروختگی.....
۲۸۸.....	نتیجه‌گیری.....
۲۸۹.....	روابط ایران و ترکیه: حد وسط رقابت و همکاری.....
۲۹۱.....	گروه‌های سیاسی ترکیه و روابط ایران - ترکیه.....
۲۹۵.....	سایر حوزه‌های اختلاف.....
۲۹۷.....	فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و اثر آن بر رابطه میان ایران و ترکیه.....
۲۹۸.....	ایران و ترکیه دو مدل متفاوت از توسعه در آسیای مرکزی.....
۳۰۰.....	رقابت در زمینه مسیرهای خط لوله انتقال نفت و گاز.....
۳۰۰.....	اتحاد میان ترکیه و رژیم صهیونیستی.....
۳۰۳.....	فاکتور ایالات متحده در رابطه میان ایران و ترکیه.....
۳۰۴.....	فاکتورهای عامل سازگاری میان ایرانی‌ها و ترک‌ها.....

چالش‌های جدید: برنامه هسته‌ای ایران و ریسک تقابل نظامی ایران و غرب.....	۳۰۶
نتیجه‌گیری.....	۳۰۸
ارزیابی سیاست ایران در برابر همسایگانش.....	۳۰۸
فصل هشت: ایران، آسیای مرکزی و قفقاز: انتظارات برآورده نشده.....	۳۱۰
مواهب و نواقص ایران در مناسبات این کشور با آسیای مرکزی و قفقاز.....	۳۱۰
مواهب ایران.....	۳۱۱
فاکتورهای سیستماتیک.....	۳۱۴
اهداف عمده و خصوصیات سیاست خارجی ایران در آسیای مرکزی و قفقاز.....	۳۱۶
عملگرایی، منطق‌گرایی و میانه‌روی.....	۳۱۶
فاکتورهای مؤثر بر شکل‌گیری روابط بین ایران و آسیای مرکزی.....	۳۱۸
توسعه و گسترش زیرساخت‌های حمل و نقل و افزایش سرمایه‌گذاری و تجارت.....	۳۲۲
کمک به توسعه پروژه‌های راه‌سازی، تأمین برق و شبکه‌های انرژی در کشورهای آسیای مرکزی.....	۳۲۴
سرمایه‌گذاری، کمک و تجارت.....	۳۲۵
ارزیابی نتایج سیاست ایران.....	۳۲۶
فصل نه: ایران و جهان عرب: مابین تقابل و سازگاری.....	۳۳۶
عوامل تعیین‌کننده در مناسبات میان اعراب و ایران.....	۳۳۷
یک. تفاوت‌های قومیتی و فرقه‌ای و رقابت فرهنگی.....	۳۳۷
دو. تفاوت‌های جغرافیایی، مردم‌شناسی و منابع طبیعی.....	۳۳۸
سه. ناسیونالیسم‌های رقیب و منازعات ارضی.....	۳۳۹
چهار. تفاوت‌های ایدئولوژیک و متحدان متفاوت.....	۳۴۱
پنج. رقابت بر سر جاه‌طلبی قدرت مدارانه.....	۳۴۲
شش. ایران و سیاست‌های درون جهان عرب.....	۳۴۳
هفت. منازعه رژیم صهیونیستی و فلسطین.....	۳۴۴
هشت. نظم بین‌الملل در دوران بعد از سقوط شوروی: اثرات آن بر روابط بین ایران و اعراب.....	۳۴۵

روابط بین ایران و اعراب در دهه ۱۹۸۰: عربستان سعودی و سایر دولتهای کشورهای	
عضو شورای همکاری خلیج فارس.....	۳۴۵
حج: فرصتی برای صادر نمودن انقلاب اسلامی.....	۳۴۷
مشکل آفرینی ایران در کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس و حمایت کشورهای عربی	
از اپوزیسیون ایران.....	۳۴۹
نبرد ایران و عراق.....	۳۴۹
مسائل داخلی ایران و نشانه‌های چند پهلوی.....	۳۵۰
آتش‌بس ایران و عراق در آگوست ۱۹۸۸ و اولین جنگ خلیج فارس.....	۳۵۱
تهاجم عراق به کویت.....	۳۵۲
بعد از سقوط شوروی: ریاست جمهوری رفسنجانی ۱۹۸۹-۱۹۹۷.....	۳۵۳
ریاست جمهوری خامنه‌ای: انتظارات ناتمام.....	۳۵۵
ایران و میزبانی نشست سازمان کنفرانس اسلامی.....	۳۵۶
حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر و جنگ‌های عراق و افغانستان.....	۳۵۷
ریاست جمهوری احمدی نژاد.....	۳۵۸
روابط ایران با کشورهای عربی واقع در شرق: مصر، سوریه، لبنان، اردن، فلسطین و	
عراق.....	۳۶۳
روابط ایران با کشورهای عرب خاورمیانه در دهه ۱۹۸۰.....	۳۶۴
بعد از سقوط شوروی: دوره ریاست جمهوری رفسنجانی.....	۳۶۵
ریاست جمهوری خامنه‌ای: از سرگیری نسبی روابط.....	۳۶۷
ریاست جمهوری احمدی نژاد.....	۳۶۹
منازعه بر سر فیلم‌های سینمایی و بحران غزه.....	۳۷۱
سوریه.....	۳۷۲
روابط سوریه و ایران: دهه ۱۹۸۰.....	۳۷۳
بعد از سقوط شوروی.....	۳۷۵
لبنان.....	۳۷۸
لبنان و مخالفت با شاه: سنگ بنای مناسبات بعد از انقلاب اسلامی.....	۳۷۹
بعد از سقوط شوروی: ریاست جمهوری رفسنجانی.....	۳۸۰

ریاست جمهوری خاتمی.....	۳۸۱
انقلاب سرو، خروج نیروهای ارتش سوریه، ترور حریری، حملات رژیم صهیونیستی و ترس از احیای قدرت شیعه.....	۳۸۲
اردن.....	۳۸۵
عراق: رقیب دایمی یا متحدی بالقوه؟.....	۳۸۶
روابط ایران و عراق در دهه ۱۹۸۰.....	۳۸۷
بعد از فروپاشی شوروی.....	۳۸۸
بعد از سقوط صدام.....	۳۸۹
ایران و گروه‌های فلسطینی.....	۳۹۴
بعد از سقوط شوروی.....	۳۹۵
از میان رفتن امیدها به برقراری صلح و پیروزی حماس در انتخابات.....	۳۹۶
کشورهای مغرب.....	۳۹۷
روابط ایران و لیبی: متأثر از احوالات دمدی مزاج قذافی.....	۳۹۷
بعد از فروپاشی شوروی.....	۳۹۸
الجزایر، تونس و مراکش: تلاش به منظور همکاری و پایداری سوظن.....	۳۹۹
بعد از فروپاشی شوروی.....	۴۰۰
ارزیابی سیاست‌های ایران در جهان عرب.....	۴۰۱
فصل ده: روابط ایران با آفریقا و آمریکای لاتین: در جستجوی برتری اقتصادی یا ائتلافی از کشورهای ضد امپریالیسم؟.....	۴۰۴
روابط با آفریقا.....	۴۰۵
دوران پس از انقلاب.....	۴۰۶
دوران پس از فروپاشی شوروی: روابط میان ایران و آفریقا.....	۴۰۸
روابط در دوره ریاست جمهوری رفسنجانی.....	۴۰۸
ریاست جمهوری احمدی نژاد: بازگشت به آرمان‌های انقلاب.....	۴۱۱
ارزیابی دیپلماسی آفریقایی ایران.....	۴۱۴
روابط ایران و آمریکای لاتین.....	۴۱۶
دوران انقلاب: دهه اول بعد از انقلاب.....	۴۱۶

۱۴ □ سیاست خارجی ایران در دوران بعد از فروپاشی شوروی

دوران بعد از فروپاشی شوروی.....	۴۱۷
ریاست جمهوری احمدی نژاد: شراکت در حال تکوین بین ایران و آمریکای جنوبی؟.....	۴۱۸
ارزیابی دیپلماسی ایران در برابر آمریکای لاتین.....	۴۲۴
نتیجه‌گیری.....	۴۲۵

یادداشت‌ها

فصل ۱.....	۴۳۲
فصل ۲.....	۴۳۷
فصل ۳.....	۴۴۰
فصل ۴.....	۴۵۵
فصل ۵.....	۴۶۱
فصل ۶.....	۴۶۶
فصل ۷.....	۴۷۴
فصل ۸.....	۴۸۳
فصل ۹.....	۴۸۹
فصل ۱۰.....	۵۰۶

پیشگفتار مترجم

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فَبَشِّرْ عِبَادِ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُو الْأَلْبَابِ

(سوره زمر آیه ۱۷-۱۸) «ما کسانی که از پرستش بت‌ها و دیگر معبودهای طغیانگر دوری گزیده و به سوی خدا بازگشته‌اند آنان را مژده باد! پس بشارت ده به بندگان من، آنان که برای دستیابی به حقیقت، به سخن گوش می‌سپارند و بهترین آن را پیروی می‌کنند. اینانند که خدا آنان را راه نموده است و اینانند خردمندان».

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ریشه در فرهنگ، تمدن و تاریخ ایران و نیز تعلیم دینی دارد و بالتبع سیاست خارجی آن نیز در هر دوره‌ای، از ابعاد و شاخص‌های متعدد تمدنی، فرهنگی، دینی و تاریخی برخوردار می‌باشد. ضرورت مطالعه هدفمند و مدون این مقوله زمانی بیشتر می‌شود که بخواهیم علاوه بر تأثیرات ابعاد و شاخص‌های فوق بر سیاست خارجی، اثر ماندگار ناشی از ظهور انقلاب پر دامنه اسلامی، آرمان‌ها و تجربیات خاص سیاسی و نیز پیامدهای ژرف آن بر سیاست ایران، منطقه و جهان را نیز بررسی کنیم. علاوه بر این، تأثیرات متقابل متغیرهای جهانی و منطقه‌ای بر سیاست خارجی ایران نیز شایان تأمل است، چه اینکه تحولات منطقه و جهان نیز بر سیاست خارجی ایران تأثیر گذارست. در واقع، فراز و نشیب‌ها و تجربیات، به ویژه در سه دهه گذشته سیاست خارجی ایران، آن قدر گسترده، متفاوت و معنی‌دار می‌باشد که تجزیه و تحلیل علمی و تأملات نظری درباره آن را هم مشکل و هم ضروری می‌سازد.

این کتاب یکی از آثار ارزشمند در زمینه سیاست خارجی ایران در دوران پس از جنگ سرد است، که با نگاهی غربی و بیرونی به تحلیل سیاست خارجی ایران می‌پردازد. آنچه که ارزش علمی این اثر را دو چندان می‌کند، تجارب دیپلماتیک داخلی و خارجی نویسنده کتاب است. البته ایشان کتابی هم با عنوان «ایران و جهان: تداوم در دهه انقلابی» نیز به رشته تحریر درآورده است، که در واقع پیش‌درآمدی بر کتاب حاضر می‌باشد. این کتاب به قلم زنده یاد بیژن اسدی استادیار فقید دانشگاه شهید بهشتی و دکتر روح‌الله طالبی آرانی به فارسی برگردانده شده است، که امید است هر چه سریعتر جامه طبع ببوشد و مکمل دیدگاه‌های نویسنده در اثر پیش‌رو باشد.

فرضیه نویسنده در کتاب پیش‌رو این است که: فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و از بین رفتن نظام دوقطبی، یکی از مهم‌ترین تحولات تاریخ معاصر به شمار می‌رود. این تحولات، نه

تنها واقعیت‌های مربوط به مرزهای سیاسی در نزدیکی ایران را تغییر داد، بلکه چهره مناسبات جدیدی را در عرصه مسائل اقتصادی و فرهنگی مابین این کشور و کشورهای دیگر گشود. ایران به عنوان یکی از کشورهای مهم منطقه و همسایه جنوبی شوروی، در برخورد با قدرت‌های بین‌المللی نوظهور با چالش‌ها و فرصت‌های ویژه‌ای روبه‌رو شده است. در طی سال‌های بعد از فروپاشی شوروی، سیاست خارجی ایران با عوامل متعدد همگرایی و واگرایی مواجه بوده است که درک صحیح آن می‌تواند به اتخاذ یک دیپلماسی واقع‌بینانه، پویا، همه‌جانبه و سازگار با واقعیت‌های نظام بین‌الملل منجر شود و در قبال آن، ایران می‌تواند در میان انبوهی از قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، سهم مناسبی از ظرفیت‌های سیاسی - اقتصادی و فرهنگی در آینده را در اختیار بگیرد و در راستای تأمین هر چه بیشتر منافع ملی، گسترش و تعمیق روابط میان طرفین و رسیدن به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فن‌آوری طبق سند چشم‌انداز بیست ساله تا سال ۱۴۰۴ گام بر دارد.

جالب توجه است که خانم شیرین (طهماسب) هانتر استاد ایرانی‌الاصل دانشگاه جرج تاون واشنگتن و از اساتید به نام حوزه سیاست خارجی ایران می‌باشد. با توجه به جایگاه نویسنده کتاب و برخورداری از جامعیت متن و محتوای آن مطالعه این اثر به اساتید و دانشجویان رشته علوم سیاسی و علامندان به حوزه سیاست خارجی توصیه می‌گردد. تذکر این نکته که مطالب مندرج در کتاب نه تنها در بسیاری موارد مورد تأکید مترجم و ناشر نبوده بلکه در پاره‌ای موارد توضیحاتی نیز در پاورقی و یا مقدمه داده شده است. لذا این کتاب را از منظر انتقادی باید مطالعه نمود و خوانندگان محترم خود به ارزیابی آن بنشینند.

در انتها لازم است از استاد ارجمند و دانشمند فرهیخته دکتر جلال دهقانی فیروزآبادی که افتخار بهره‌مندی از راهنمایی‌های ایشان را در مقطع دکتری دانشگاه علامه داشته‌ام به دلیل مقدمه جامع و مبنایی‌شان در این مجلد که به غنای اثر افزوده و نیز بنده را از توضیحات اضافی در خصوص موارد مشابه در کتاب معاف کردند کمال تشکر را نمایم. همین‌طور از دوست و برادر فاضل و اندیشمند آقای دکتر روح الله طالبی آرانی مدیر مؤسسه رهیار آفاق دانش به دلیل توصیه بجا و ارزشمندشان در ترجمه این کتاب نیز قدرانی می‌کنم. همین‌طور از مسئولین محترم نشر میزان و بالاخص جناب آقای دکتر شیرین به دلیل اهتمامشان در نشر این اثر تشکر می‌نمایم.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

مهدی ذوالفقاری